

Юлія МІЦАЙ (Кіровоград, Україна)

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНО ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАТОРІВ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНО ОСВІТИ

У статті розкрито основні підходи науково-методичного супроводу здоров'язбережувальної діяльності класних керівників, педагогів-організаторів, заступників директорів з виховної роботи; акцентовано увагу на формах та методах роботи з педагогами в системі післядипломної освіти.

Ключові слова: здоров'я, здоров'язбережувальна діяльність, науково-методичний супровід, післядипломна педагогічна освіта.

The article describes the main approaches of scientific and methodological support of health preservation teacher, organizers, deputy director on educational work; the forms and methods of work with teachers in post-graduate education are emphasised.

Key words: health, health preservation, scientific support, post-graduate teacher education.

Постановка проблеми. Збереження та зміцнення здоров'я дітей і підлітків має виключне значення для сучасної школи. І хоча освітня функція школи залишається провідним аспектом її діяльності, важливим чинником в оцінюванні рівня і якості навчання стає стан здоров'я школярів. Разом з тим слід зауважити, що інтенсивні інтелектуальні, емоційні, особистісні навантаження, якими характеризується сучасний навчальний процес, призводять до надмірного психофізіологічного напруження, «педагогічного стресу» та значного погіршення стану здоров'я школярів.

Причинами цього є недостатність валеологічних знань у педагогів, відсутність наступності, системності, послідовності у впровадженні здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес. У школах досі переважають традиційні форми навчання, під час яких діти проявляють незначну активність, залишаючись пасивними учасниками освітнього процесу.

Це вимагає запровадження спеціальних заходів для збереження і зміцнення здоров'я школярів, нових підходів до організації здоров'язбережувального навчально-виховного процесу, позакласної та позаурочної роботи, а значить, і відповідної підготовки педагогічних працівників. Саме тому, сприйнявши світові тенденції щодо поліпшення стану здоров'я населення через освіту, на етапі післядипломної освіти забезпечується науково-методичний супровід здоров'язбережувальної діяльності педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що різними аспектами проблеми збереження здоров'я цікавилось багато вчених. Так, питання формування культури здорового способу життя дітей розкриті в чисельних працях І. Брехмана, М. Гончаренко, В. Горашука, В. Колбанова, Г. Зайцева, Л. Татарникової та інших. Виявлення факторів ризику, які негативно впливають на здоров'я дітей, здійснено в роботах В. Оржеховської, Г. Морозової, О. Савченко, О. Дубогай, Т. Бойченко. Низка досліджень О. Балакіревої, Н. Смирнова, В. Лозинського, О. Дубогай, Т. Бойченко присвячені використанню здоров'язбережувальних технологій у роботі з учнями.

Сучасні наукові дослідження характеризуються зростанням інтересу до теоретичного обґрунтування і практичної підготовки педагогів до здоров'яспрямованої діяльності (Е. Казін) [3, с. 347]. Проте аналіз літератури засвідчив, що питання здоров'язбережувальної діяльності педагогів не набуло достатньої розробки.

Мета статті – розкрити основні підходи науково-методичного забезпечення здоров'язбережувальної діяльності організаторів виховного процесу в умовах післядипломної освіти.

Виклад основного матеріалу. Ефективність здоров'язбережувальної діяльності прямо пов'язана з активним залученням учнів до позаурочної і позакласної роботи, реалізації оздоровчих просвітницьких та превентивних програм, соціально значимих проектів, акцій. Це вимагає нових підходів до організації здоров'язбережувального виховного процесу, позакласної та позаурочної роботи, а значить, і відповідної підготовки організаторів виховного процесу – класних керівників, педагогів-організаторів, заступників директорів з виховної роботи.

У системі вищої освіти формування професійних позицій, орієнтованих на вирішення проблем здоров'я дітей і підлітків, відноситься до кола питань, які не входять у сферу пріоритетів студентів. Вони стають актуальними в умовах, коли сформовані професійні компетенції і досягнуто досить високий рівень професійної зрілості.

До того ж, не можна не погодитися з думкою Н. Протасової, яка стверджує, що сьогодні майбутнім учителям не можна дати такий обсяг знань, який забезпечував би належний рівень їх професіоналізму протягом усього терміну педагогічної діяльності. Для підтримки професійної компетентності вони мають «постійно інтенсивно поповнювати свої знання, періодично брати участь у різних формах підвищення кваліфікації» [5: 44]. Тому підготовка педагогів, зокрема організаторів

виховного процесу, до здоров'язбережувальної діяльності є актуальною в системі післядипломної освіти.

Згідно з енциклопедичним визначенням, післядипломна педагогічна освіта – це галузь освіти дорослих, яка «забезпечує неперервне вдосконалення професійних знань, умінь та навичок педагогічних, науково-педагогічних та керівних кадрів освіти шляхом підвищення кваліфікації, перепідготовки, спеціалізації та стажування на основі новітніх технологій, досягнень науки і виробництва» [6: 682].

На думку Г. Данилової та Г. Дмитренка, післядипломна педагогічна освіта – це «зумовлений об'єктивними законами суспільного розвитку процес постійного зростання інтелектуального й духовного потенціалу працівників освіти, який здійснюється у формі самостійної, колективної, групової та індивідуальної пізнавальної і творчої діяльності» [4: 188].

Сьогодні основними функціями післядипломної педагогічної освіти визначено: компенсаційну (дає можливість працівникам освітніх закладів здобути додаткову освіту); адаптивну (забезпечує пристосування педагогічних працівників до нововведень та змін, які відбуваються в освітньому, соціально-економічному та виробничому середовищі); розвивальну (сприяє всебічному розвитку особистості у післядипломний період шляхом неперервного збагачення раніше здобутих знань, умінь та навичок, їх творчого зростання й оновлення) [6: 682].

На випереджальній прогностичній функції післядипломної освіти акцентує увагу Н.Бібік. Серед стратегічних завдань вона визначає необхідність формування в педагога мотивації і потреби постійного вдосконалення та диференціації післядипломної освіти відповідно до запитів фахівців. Домінантою має стати вміння робити вибір, що відповідає вимогам часу і способам самовираження в професії. Тому «акценти в післядипломній освіті педагогів мають бути перенесені з вивчення стандартних, інваріантних станів на механізми оволодіння новими як змістовними, так і технологічними компонентами педагогічної діяльності» [1: 61].

Організаційно-структурна особливість функціонування системи післядипломної освіти полягає в органічному поєднанні курсової та міжкурсової підготовки на обласному, районному та шкільному рівнях.

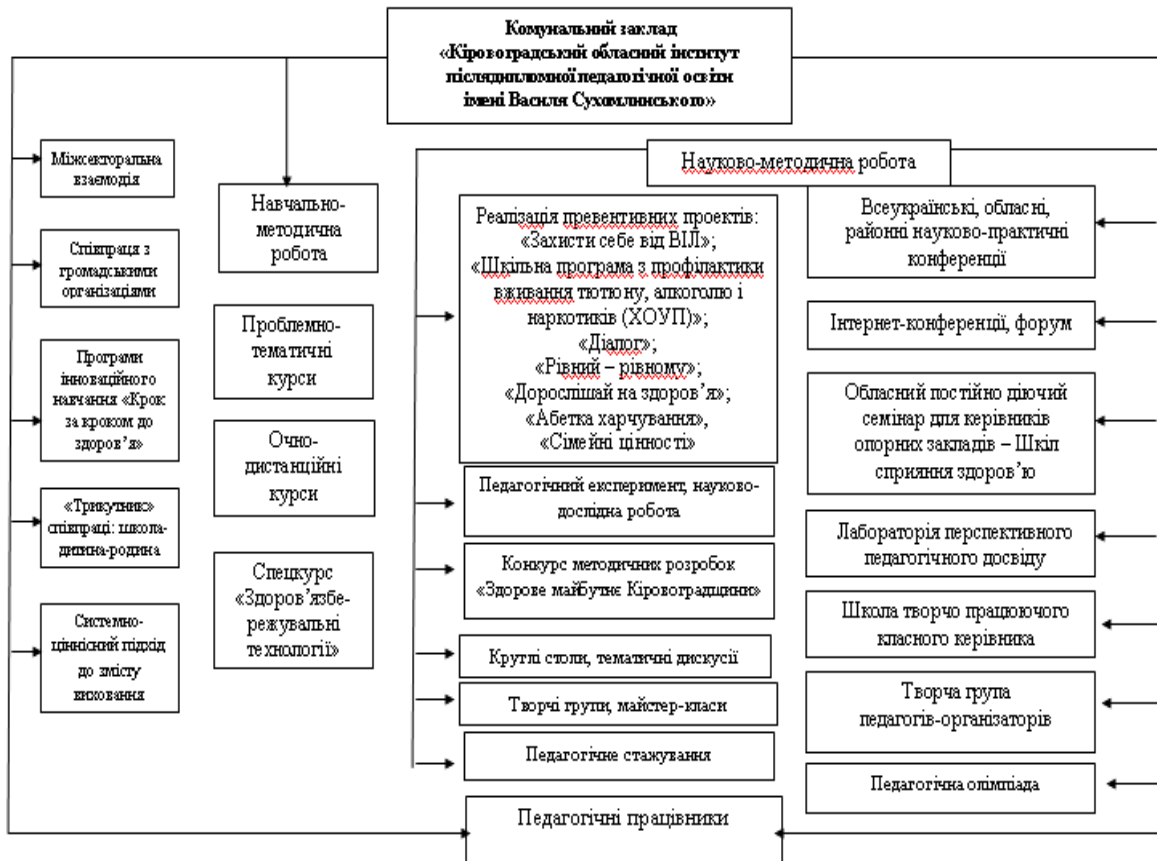
Проблема підвищення компетентності педагогічних кадрів у межах системи методичної роботи була предметом уваги І.Жерносека. Так, на його думку «методична робота – основний компонент системи підвищення кваліфікації, важлива ланка у системі безперервної освіти – є одним із засобів управління навчально-виховним процесом і повинна забезпечити вирішення таких завдань, як доведення до педагогів інформації про результати наукових досліджень і передового педагогічного досвіду у галузі педагогіки, психології, теорії викладання предмета; ознайомлення педагогів із застосуванням методів навчально-виховної роботи; надання дійової допомоги педагогам в удосконаленні їх професійної підготовки» [2: 34].

Слід відмітити, що організація виховного процесу на засадах здоров'язбереження вимагає від класного керівника, педагога-організатора, заступника директора з виховної роботи творчого підходу, наявності знань, умінь та навичок організатора, лідера, професіонала саме в роботі з дітьми у позаурочний час. Оптимальний підбір ними методів, прийомів, засобів роботи, їх відповідність формам організації сприяє підвищенню виховного впливу. За допомогою кожного окремого методу педагог вирішує конкретні завдання розвитку та формування особистості, у комплексі ж вони дозволяють здійснити програму сприяння здоров'ю дитини. Так, інформаційний метод дає можливість учням оволодіти необхідними знаннями, розвивати здоров'язбережувальну компетентність, формувати переконання щодо здорового способу життя. Доручення, вимога, вправа, підтримка, заохочення – методи, що дають можливість учням накопичити особистий досвід для вирішення своїх проблем, здійснення самостійної діяльності. Метод підтримки та творчості покликаний довести виховний процес до найвищого рівня – усвідомлення й участі в ньому самих школярів. Нині в арсеналі роботи організаторів виховного процесу є інтерактивні методи (групові, ігрові, дослідницькі, пошукові, дискусійні, тощо), що дозволяють максимально розкрити потенціал кожного учня, залучити його до активної співпраці, сформувати в нього позитивну мотивацію до здорового способу життя.

Особливого значення для ефективної здоров'язбережувальної діяльності класних керівників, педагогів-організаторів, заступників директорів з виховної роботи набувають різні форми організації методичної роботи, планування якої здійснюється за результатами діагностики та оцінки педагогічних знань і вмінь, необхідних для забезпечення здоров'язбережувального педагогічного процесу.

З урахуванням запитів педагогів, розроблено систему науково-методичного забезпечення здоров'язбережувальної діяльності (див. схему).

Система науково-методичного забезпечення здоров'язбережувальної діяльності організаторів виховного процесу

Удосконалюються форми методичної роботи з педагогами: все більше набувають значення майстер-класи для організаторів виховного процесу, Школи педагогічної майстерності, інтерактивне спілкування тимчасових творчих колективів, семінари-практикуми, тренінги особистісного зростання, інтернет-конференції, консультаційні ЧАТи и тощо.

Робота обласних методичних формувань для організаторів виховного процесу передбачає аналіз наукових джерел з проблеми зміцнення та збереження здоров'я школярів, визначення складових здорового способу життя та чинників, які негативно впливають на здоров'я дітей. Особливу увагу приділено соціальним детермінантам здоров'я, соціальному контексту феномену здоров'я, впливу макросоціальних процесів і явищ на здоров'я індивідуума, навчання на засадах розвитку життєвих навичок та механізмів реалізації здоров'язбережувальної діяльності.

Зауважимо, що однією з ефективних форм роботи, що сприяє підвищенню професійної майстерності організаторів виховного процесу, популяризації здоров'язбережувальних технологій, оригінальних педагогічних знахідок, є конкурси педагогічної майстерності. Метою таких конкурсів є не лише підвищення професійної майстерності, популяризація оригінальних педагогічних знахідок, а й привернення уваги громадськості, органів влади до проблеми виховання здорового підростаючого покоління українців, утвердження здорового способу життя.

Сьогодні в методичній скарбниці інституту ряд цікавих справ та конкурсів, які мають здоров'язбережувальну спрямованість. Серед них – обласний конкурс методичних матеріалів «Здорове майбутнє Кіровоградщини».

Проведенню конкурсу передувала серйозна підготовча, організаційна і науково-методична робота: розроблено Умови проведення конкурсу, визначено конкретні конкурсні завдання та критерії оцінювання методичних матеріалів, складено програму, обговорено інформаційний супровід конкурсу.

До уваги педагогічних працівників, психологів, соціальних педагогів загальноосвітніх, дошкільних, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів запропоновано номінації: «Урок», «Тренінг», «Проект», «Спортивно-оздоровчі традиції», «Методичні орієнтири».

Визначальними критеріями у номінації «Урок» стало забезпечення здоров'язбереження учнів у процесі навчання, що стосується організаційно-змістового наповнення, структури, дидактичного

апарату уроку, форм та методів роботи. Також педагоги мали можливість презентувати досвід впровадження здоров'язбережувальних технологій.

У номінації «Тренінг» учасникам було запропоновано представити тренінг або курс тренінгів, які спрямовані на формування культури здоров'я учнів, мотивації їх до ведення здорового способу життя, попередження шкідливих звичок, що передбачає проведення організаційно-виховної роботи зі школярами після уроків, освіти їхніх батьків.

Для участі в номінації «Проект» необхідно було презентувати реалізовані проекти та ініціативи, спрямовані на формування культури здорового способу життя. Важливим є актуальність та новизна проекту для конкретної території, навчального закладу, цільової аудиторії, місцевих громад, бізнес-середовища тощо.

Пріоритетною складовою в номінації «Спортивно-оздоровчі традиції» було висвітлення туристичних та спортивних традицій закладу, району, міста. Конкурсанти мали можливість презентувати перспективи розвитку зеленого туризму, а також досвід організації та проведення спортивних змагань, екскурсій, туристичних прогулянок, походів з використанням природних особливостей краю, об'єктів природно-заповідного фонду, лісових масивів, пам'яток природи та культури.

Також у цій номінації доцільно було представити творчі ідеї, педагогічні знахідки стосовно впровадження системи загартовуючих заходів, ранкової гімнастики, фізкультхвилинок, динамічних перерв та рухливих ігор.

Зміст матеріалів номінації «Методичні орієнтири» мав розкривати досвід організації різноманітних форм методичної роботи з педагогами закладу, району (міста), що спрямовані на формування культури здорового способу життя та підготовку педагогів до використання здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності.

Всього на конкурс було представлено 140 робіт з усіх районів та міст області. Конкурсанти – педагоги, різні за фахом та досвідом роботи. Натомість усі вони переконані, що поняття якості освіти не зводиться лише до набору знань і навичок, воно тісно пов'язане з такими категоріями, як «здоров'я», «комфортність», «благополуччя», «захищеність», «самореалізація», «повага».

Висновки. Підсумовуючи, можна зазначити, що ефективною, умовою збереження та зміцнення здоров'я школярів, забезпечення індивідуальної траєкторії їх власного розвитку є ґрунтовна підготовка класних керівників, педагогів-організаторів, вихователів, заступників директорів з виховної роботи до здоров'язбережувальної діяльності. Оскільки саме організатори виховного процесу безперервно взаємодіють з вихованцями, створюють умови для їх повноцінного фізичного, психічного, духовно-морального, соціального розвитку та забезпечують формування усвідомленого ціннісного ставлення підростаючого покоління до власного здоров'я.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бібік Н.М. Проблеми професійного вдосконалення вчителів початкових класів / Надія Михайлівна Бібік // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. - № 2. – С. 61–65.
2. Жерносек І. П. Організація науково-методичної роботи в школі [Текст] / І. П. Жерносек. – 2-е вид., доповнене. – Харків : Основа, Тріада-плюс, 2007. –128 с.
3. Здоровьесберегающая деятельность в системе образования : теория и практика [Текст] : учебное пособие / под научной редакцией Э. М. Казина; ред. коллегия : Н. Э. Касаткина, Е. Л. Руднева, О. Г. Красношлыкова и др. – Кемерово : Изд-во КРИПКиПРО, 2009 – 347с. – ISBN 978–5–7148–0328–4.
4. Післядипломна освіта : проблеми управління, методичне забезпечення : [навч.-метод. посіб. / за ред. Г.С. Данилової, Г.А. Дмитренка]. – 188 с.
5. Протасова Н.Г. Гуманізація післядипломної освіти педагогів / Наталя Григорівна Протасова. – К., 1998. – 151 с.
6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; відповід. ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Міцай Юлія Віталіївна – завідувач науково-методичної лабораторії виховної роботи і формування культури здоров'я комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського».